

Phenomenological Exploring of the Lived Experiences of Candidates Participating in the CPA Exam

Sajad Naghdi *

Assistant Professor, Department of Accounting,
University of Tabriz, Tabriz, Iran

Roghayye Jeddi

Master Student in Accounting, University of Tabriz,
Tabriz, Iran

Abstract

The willingness of accountants to participate in the certified public accountant (CPA) exam has led to a highly competitive and challenging environment. Therefore, the aim of this research is to explore the lived experiences of CPA candidates. Given the psychological orientations, the unique scientific and social structure of the candidates, and the multi-dimensionality of the exam, an interpretive paradigm and the qualitative method of phenomenology were employed for an in-depth study without statistical calculations. This study involved 37 participants, comprising 16 CPAs and 21 individuals who were rejected candidates, chosen through purposeful sampling. Data collection was conducted using the semi-structured interview method until the theoretical saturation limit was attained. Data analysis was carried out in five stages using Giorgi's method. The analysis yielded four main themes: weaknesses and limitations, structural challenges, strengths, and solutions to enhance the exam's quality. Each main theme encompassed three sub-themes with 99 narratives. Additionally, despite differing perspectives among candidates, a strong emphasis on the lack of educational resources, particularly in accounting and auditing courses, was noted. The findings also highlight a need to broaden the exam's scope to cover technical skills and reduce theoretical questions. Overall, the research underscores the significance of developing educational resources and focusing on practical questions to address the primary concerns of the candidates.

Keywords: Certified Public Accountant, Exam Candidates, Lived Experiences, Phenomenology.

* Corresponding Author: S.nagdi@tabrizu.ac.ir

How to Cite: Naghdi, S., Jeddi, R. (2023). Phenomenological Exploring of the Lived Experiences of Candidates Participating in the CPA Exam, *Empirical Studies in Financial Accounting*, 20(79), 205-243.

1. Introduction

The willingness of accountants to participate in the certified public accountant (CPA) exam has led to a highly competitive and challenging environment. Therefore, the aim of this research is to explore the lived experiences of CPA candidates. Since the accounting profession is continuously evolving and its complexity is increasing every day, it is necessary to consider this dynamic in the process of determining the qualification of certified public accountant. Some professionals have raised concerns about the design of the CPA exam, particularly regarding questions that are incorrectly framed, ambiguous, or have multiple or no correct answers. This issue often leads to candidates wasting time on such questions during the exam, a loss that cannot be compensated. Furthermore, the exam's administration also poses problems, such as an unfavorable physical environment and the use of non-professional proctors, contributing to stress. These factors collectively result in anxiety and psychosis both during and after the exam. Therefore, the systematic evaluation of various dimensions of the certified public accountant exam with the direct participation of the candidates can help identify and rectify the existing gaps and limitations. The findings from this research could then inform policy-making and program formulation within the certified accountant community.

2. Literature Review

Considering the importance of the role of certified public accountant in society, the process of selecting and verifying their qualifications is also very important. For the first time, at the end of the 19th century, chartered accountants emerged as an institution in Britain, which at that time had the most advanced financial and economic system. Early in the 20th century, this institution started working in the United States of America. However, the pathology of the process of determining the qualification of a certified public accountant in Iran has shown several key challenges. These challenges include exam content and conducting method, necessary features to become a CPA, certification conditions and exam structure.

3. Methodology

Given the psychological orientations, the unique scientific and social structure of the candidates, and the multi-dimensionality of the exam,

an interpretive paradigm and the qualitative method of phenomenology were employed for an in-depth study without statistical calculations. This study involved 37 participants, comprising 16 CPAs and 21 individuals who were rejected candidates, chosen through purposeful sampling. Data collection was conducted using the semi-structured interview method until the theoretical saturation limit was attained. Data analysis was carried out in five stages using Giorgi's method.

4. Results

The analysis yielded four main themes: weaknesses and limitations, structural challenges, strengths, and solutions to enhance the exam's quality. Each main theme encompassed three sub-themes with 99 narratives. Additionally, despite differing perspectives among candidates, a strong emphasis on the lack of educational resources, particularly in accounting and auditing courses, was noted. The findings also highlight a need to broaden the exam's scope to cover technical skills and reduce theoretical questions.

5. Discussion

Obtaining the title of a CPA is a coveted goal for accountants from the onset of their careers. Consequently, it is essential to ensure that individuals who successfully navigate through the CPA qualification process possess the minimum required skills and expertise. The dynamic nature of economic, social, technological, environmental, and legal components continually influences the competencies and capabilities required of certified public accountants. Currently, the CPA exam in Iran faces criticism from professional accounting members, highlighting a clear concern: the existing procedures for determining the qualifications of CPAs are not adequately keeping pace with the rapid environmental changes.

6. Conclusion

In general, the findings of this study indicate the importance of developing educational resources and focusing on practical questions, reflecting the primary concerns of CPA exam candidates. The lack of educational resources were emphasized by the majority of participants. Therefore, it is necessary for the community of certified public accountants to collaborate effectively with academic

professionals. This collaboration should aim to produce textbooks and exam questions that are closely aligned with the curriculum, particularly in areas of accounting and auditing. It is recommended to include questions that assess talent skills such as comprehension, reasoning, and verbal abilities, as well as technical competencies like computer and Excel skills. Furthermore, the design of the questions should be such that they can be answered effectively only by candidates with relevant work experience (practical work) and those who have engaged in extensive and in-depth study (beyond mere memorization) of the subject matter. Considering the nature of the CPA exam, it is suggested to incorporate a wide range of questions to thoroughly evaluate a candidate's knowledge across all subjects. This approach should extend beyond just a few standards or specific areas to ensure that the candidates possess a well-rounded understanding of the entire curriculum.

کاوشی پدیدارشناسانه از تجارب زیسته داوطلبان از شرکت در آزمون حسابدار رسمی

سجاد نقدی * | استادیار حسابداری، دانشکده اقتصاد و مدیریت، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران

رقبه جدی | دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران

چکیده

تمایل حسابداران برای شرکت در آزمون حسابدار رسمی به گونه‌ای است که رقابتی بسیار دشوار و حرفه‌ای را ناگزیر کرده است، لذا هدف پژوهش حاضر شناخت تجارب زیسته داوطلبان آزمون حسابدار رسمی است. با توجه به جهت‌گیری‌های روانی و ساختار علمی و اجتماعی منحصر به فرد داوطلبان و متفاوت بودن دیدگاه‌های افراد و چندبعدی بودن آزمون از پارادایم تفسیری و روش کیفی پدیدارشناسی استفاده شده است تا فارغ از محاسبات آماری به مطالعه عمیق پدیده پژوهش پرداخته شود. مشارکت کنندگان این مطالعه به تعداد ۳۷ نفر (۱۶ نفر از حسابداران رسمی و ۲۱ نفر از داوطلبان مردود) و با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. در جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز از روش مصاحبه نیمه ساختار یافته تا رسیدن به حد اشباع نظری استفاده شد. تحلیل داده‌ها در پنج مرحله و با استفاده از روش جیورجی انجام شد. براساس نظرات متقاضیان آزمون، ۴ مضمون اصلی ضعف‌ها و محدودیت‌ها، چالش‌های ساختاری، نقاط قوت و راهکارهای بهبود کیفیت آزمون شناسایی گردید. همچنین برای هر کدام از مضامین اصلی، ۳ مضمون فرعی با ۹۹ روایت منحصر به فرد استخراج شد. علاوه بر این، نتایج نشانگر این بود که علی‌رغم تفاوت در نگاه داوطلبان، فقدان منابع آموزشی مخصوصاً در دروس حسابداری و حسابرسی بسیار مورد تأکید است. نتایج همچنین بر گسترش سرفصل‌های آزمون جهت شمول مهارت‌های فنی و پرهیز از طرح سؤالات تئوریک اشاره دارد. در مجموع یافته‌های پژوهش حکایت از اهمیت تهیه منابع آموزشی و لزوم طرح سؤالات عملی به عنوان اصلی‌ترین دغدغه داوطلبان است.

کلیدواژه‌ها: پدیدارشناسی، تجارب زیسته، حسابدار رسمی، داوطلبان آزمون.

* نویسنده مسئول: S.nagdi@tabrizu.ac.ir

مقدمه

مجوز حسابدار عمومی خبره^۱ یکی از مؤلفه‌های کلیدی استخدام در مؤسسات حسابداری و حسابرسی است؛ زیرا این گواهی معیاری برای سنجش دانش و دستاوردهای حرفه‌ای و یک عنصر حیاتی در پیشرفت حسابداران محسوب می‌شود (Espahbodi et al., 2023). این مدرک در ایران معادل مدرک حسابدار رسمی است که سالانه توسط جامعه حسابداران رسمی به افرادی که در آزمون قبول شده و صلاحیت لازم را دارند، اهدا می‌شود. مدرک حسابدار رسمی در بازار کار حسابداری اعتبار فراوانی داشته و اغلب مزایای متعددی در طول دوران حرفه‌ای حسابداران در نتیجه اخذ آن به دست می‌آید. با این حال، اندازه‌گیری مستقیم مزایا و ارزش مدرک حسابدار رسمی دشوار و پیچیده بوده و بیشتر به‌عنوان شاخصی از کیفیت کاری فرد شناخته می‌شود (Nagle et al., 2018). علاوه بر مزایای قابل توجه مدرک حسابدار رسمی برای افراد از قبیل تسریع در پیشرفت شغلی و یا افزایش درآمد، از نگاه شرکت‌ها نیز این مدرک اهمیت دارد، چراکه شرکت‌ها باید با تغییرات سریع در فناوری و محیط کسب و کار برای خدمت‌رسانی رقابتی به مشتریان خود همگام باشند که یکی از سازوکارهای آن جذب فارغ‌التحصیلان واجد شرایط است (AICPA, 2019). در نتیجه تشویق و حمایت از افراد برای قبولی در آزمون حسابدار رسمی برای مؤسسات اهمیت فراوانی داشته و آن‌ها می‌توانند با حمایت مادی و معنوی از منابع انسانی خود، شرایط را برای حضور بهتر آن‌ها در آزمون حسابدار رسمی فراهم کنند (O'Callaghan et al., 2010). از طرف دیگر مؤسسات حسابرسی موقعیت و فضای بسیار مناسبی برای فارغ‌التحصیلان حسابداری محسوب می‌شوند، چراکه این فضای حرفه‌ای، فرصت‌هایی را برای یادگیری و رشد در یک محیط پویا فراهم می‌آورد که در موفقیت داوطلبان در آزمون حسابدار رسمی اهمیت دارد (Espahbodi et al., 2023). حضور حسابداران رسمی در مؤسسات حسابرسی با توجه به توانایی‌ها و مهارت‌های آن‌ها در مسائلی چون تحلیل داده و درک قوی از فرایندها و محیط کسب و کار منجر به افزایش

1. Certified public accountant

کیفیت مؤسسات حسابرسی می شود که در نهایت منجر به افزایش رضایت عمومی می شود (Decker, 2017). این در حالی است که در ایران در عرض بیست سال گذشته، سالانه حداکثر حدود ۷۰ نفر به اعضای جامعه افزوده شده و در نتیجه تصمیمات، حرفه از وجود نیروهای واجد شرایط خالی شده است که این امر تداوم فعالیت کیفی مؤسسات حسابرسی را با مشکل مواجه ساخته است (باقرآبادی و همکاران، ۱۳۹۹).

آزمون حسابدار رسمی یکی از دشوارترین امتحانات حرفه‌ای حسابداری محسوب شده و داوطلبان معمولاً هزینه‌ها و چالش‌های قابل توجهی برای تکمیل الزامات قبولی در آزمون حسابدار رسمی متحمل می‌شوند (Abrugar, 2009). از آنجا که حرفه حسابداری به صورت پیوسته در حال تحول است و هر روز بر پیچیدگی آن افزوده می‌شود، لازم است این پویایی در فرآیند تعیین صلاحیت حسابداران رسمی نیز در نظر گرفته شده و همپای تحولات به وجود آمده در حرفه، فرایند تعیین صلاحیت نیز بهبود یابد (معنوی مقدم و همکاران، ۱۴۰۱). در ایران انتقادهای فراوانی به فرآیند برگزاری آزمون حسابدار رسمی می‌شود، برخلاف آنچه در انجمن‌های حرفه‌ای کشورهای دیگر متداول است، هیئت تشخیص صلاحیت حسابداران رسمی ایران که رکنی خارج از ارکان جامعه حسابداران است، مسؤلیت آزمون حسابدار رسمی را بر عهده دارد. متأسفانه بر اساس دیدگاهی غیر صحیح که مدت‌ها است شکل گرفته، خود را متعهد به اعلام و اجرای دستورالعمل یا چارچوب خاصی برای آزمون و پرسش‌های آن ندانسته و هیچ دستورالعملی به طراحان سؤال امتحانات برای رعایت حداقل استانداردهای سؤالات آزمون ابداع نکرده و در نتیجه این رفتار، پرسش‌های هر دوره امتحانی با یک نوع بدعت و شاکله خاص، طراحی شده و داوطلبان را شگفت‌زده می‌کند. در همین راستا برخی افراد حرفه‌ای از آزمون حسابدار رسمی با عنوان بازی با اعصاب و روان متقاضیان یاد می‌کنند، برخی دیگر از افراد حرفه‌ای نیز طرح سؤالات اشتباه و ابهام‌انگیز با چند پاسخ و یا بدون پاسخ در آزمون را زیر سؤال برده و معتقد هستند که در نتیجه تمرکز داوطلبان روی این سؤالات، امکان برگرداندن وقت تلف شده در سر جلسه امتحان به داوطلب هرگز میسر نمی‌شود. علاوه بر این مشکلاتی نیز

در نحوه برگزاری آزمون وجود دارد، به عنوان مثال نامساعد بودن محیط فیزیکی آزمون و استفاده از مراقبان غیر حرفه‌ای نیز منجر به بروز استرس می‌شود که همه این عوامل در کنار هم منجر به اضطراب و روان‌پریشی در ساعات امتحان و بعد امتحان می‌شوند (باقرآبادی و همکاران، ۱۳۹۹).

ساختار آزمون حسابدار رسمی نیز مورد انتقاد است. مثلاً برخی پژوهشگران نظیر مهمان و همکاران (۱۳۹۷) معتقد هستند با یک آزمون در یک روز نمی‌شود صلاحیت را برای یک کار حرفه‌ای تعیین کرد، یا اینکه بهتر بود تا به جای امتحان در یک روز، در طول زمان یک سری دروس مورد آزمون قرار گرفته و پس از اینکه متقاضیان این مرحله را با موفقیت گذراندند، سوابق حرفه‌ای آن‌ها مورد بررسی قرار گیرد و در نهایت بحث‌های اخلاق و ابعاد مربوط به آن نیز مورد ارزیابی قرار گیرد. در مورد مفاد امتحانی نیز انتقادهایی وارد است، لذا شایسته است تغییر در محتوای دروس و تحولات در حرفه به سرعت در محتوای آزمون حسابدار رسمی منعکس شده و پیش از اعمال تغییرات، شرکت کنندگان از آن آگاهی یابند (معنوی مقدم و همکاران، ۱۴۰۱)

تا بدان جایی که پژوهشگران مطلع هستند، تاکنون پژوهشی در کشور به بررسی ابعاد مختلف شرکت متقاضیان و داوطلبان شرکت کننده در آزمون حسابدار رسمی از دیدگاه خود پژوهشگران پرداخته است، علاوه بر این در پژوهش حاضر از روش پدیدارشناسی تفسیری بهره‌برداری شده است که در ادبیات حسابداری به ندرت مورد استفاده قرار گرفته است. کاربرد روش پدیدارشناسی به پژوهشگران کمک می‌کند تا فارغ از محاسبات آماری به مطالعه عمیق پدیده‌ها بپردازند، چراکه روش‌های آماری گاه‌ها نه تنها کمک کننده حل مسائل حرفه‌ای نمی‌باشند، بلکه ممکن است مشکل ساز هم باشند (عابدی، ۱۳۸۹). لذا انتظار می‌رود ارزیابی نظام‌مند ابعاد مختلف آزمون حسابدار رسمی با مشارکت مستقیم خود داوطلبان بتواند خلأها و محدودیت‌های موجود را برطرف کرده و دستاوردهای پژوهشی آن در سیاست‌گذاری و تدوین برنامه از سوی جامعه حسابداران رسمی به کار رود.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

اعتماد شالوده حرفه حسابداری است (باباجانی و همکاران، ۱۴۰۰)، بنابراین هدف از آزمون حسابدار رسمی نیز این است که به جامعه اطمینان داده شود که داوطلبان بر دانش و مهارت‌های موردنیاز برای محافظت از منافع عمومی تسلط دارند. انتظار می‌رود که حسابداران رسمی از مهارت‌های تجزیه و تحلیل بیشتری برخوردار باشند (Melican et al., 2009). با توجه به اهمیت نقش حسابداران رسمی در جامعه، فرآیند انتخاب و تأیید صلاحیت آن‌ها نیز بسیار حائز اهمیت است. نخستین بار در اواخر قرن نوزدهم میلادی، حسابداران رسمی به‌عنوان یک نهاد در کشور بریتانیا که آن زمان دارای پیشرفته‌ترین نظام مالی و اقتصادی بود، پدید آمد. اوایل قرن بیستم نیز این نهاد در ایالات متحده آمریکا شروع به کار کرد. به تدریج با توسعه اقتصاد مبتنی بر بازار و نیاز به استفاده از خدمات حسابداران و حسابرسان برای تأمین منافع عمومی، حسابداران رسمی کم‌وبیش به پهنه کل جهان گسترش پیدا کردند. امروز نیز شاهد گسترش نظارت مالی توسط حسابداران رسمی در اقتصاد تمامی کشورهای پیشرفته و نوظهور هستیم (Myers et al., 2018). تاریخچه‌ای طولانی در صدور مجوز برای حسابداران رسمی وجود دارد. آزمون هماهنگ حسابدار رسمی در ایالات متحده برای اولین بار در سال ۱۹۱۷ به‌عنوان یک الزام در صدور مجوز حسابداران رسمی برگزار شد (Decker, 2017). این آزمون شامل مجموعه سؤالاتی در حوزه حسابرسی، حسابداری و قوانین تجاری بود که از جانب مؤسسه حسابداران عمومی که بعدها به انجمن حسابداران رسمی آمریکا تغییر یافت، تدوین می‌شد. امروزه این خدمات و الزامات گذراندن این آزمون برای تبدیل شدن به حسابدار رسمی در سراسر ایالات متحده اجرا می‌شود (AICPA, 2015). از سال ۱۹۱۷، آزمون حسابدار رسمی تکامل یافته و تا سال ۲۰۰۴ هر سال دو بار در قالب کاغذی برگزار می‌شد. از سال ۲۰۰۴ تغییراتی در برگزاری آزمون حسابدار رسمی برای ایجاد انعطاف بیشتر برای داوطلبان ایجاد شد. آزمون دو بار در سال به صورت سنتی (بامداد و کاغذ) با فرمت آزمون رایانه‌ای جایگزین شد تا دسترسی و انعطاف‌پذیری بیشتری برای متقاضیان فراهم کند. فرمت جدید

همچنین داوطلبان را ملزم می‌کند که هر بار فقط در یک بخش از سرفصل‌های آزمون شرکت کنند، بنابراین این موضوع به داوطلبان اجازه می‌دهد تا بر روی یک موضوع خاص تمرکز کنند (Johnson, 2003). در سال ۲۰۲۰، شورای انجمن حسابداری رسمی آمریکا و انجمن ملی هیئت‌های حسابداری دولتی به تغییر سریع فرمت آزمون حسابدار رسمی رأی دادند تا با تغییرات کسب و کار همگام باشند، آزمون جدید شامل ۴ درس حسابداری، حسابرسی، مالیات و فن آوری است (Yeaton, 2017).

در ایران، در سال ۱۳۷۲ قانون استفاده از خدمات تخصصی و حرفه‌ای حسابداران ذی‌صلاح به‌عنوان حسابدار رسمی به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. به‌موجب این قانون، دولت می‌تواند حسب مورد از خدمات حسابداران رسمی در مواردی مانند: حسابرسی و بازرسی قانونی شرکت‌های سهامی عام، شرکت‌های سهامی خاص، شرکت‌های غیر سهامی و سایر موارد مطرح شده در این قانون استفاده نماید. در همین راستا تعیین صلاحیت حسابداران رسمی و چگونگی انتخاب آنان بر اساس آیین‌نامه مصوب هیئت وزیران به تاریخ ۲۲/۵/۱۳۷۴ انجام می‌شود. شیوه کار بدین صورت است که وزیر امور اقتصادی و دارایی، هیئتی متشکل از هفت نفر حسابدار متخصص و متعهد با عنوان «هیئت تشخیص صلاحیت حسابداران رسمی» تشکیل می‌دهد. وظیفه این هیئت، انتخاب متخصصان از میان افرادی است که در آزمون حسابداران رسمی پذیرفته شده‌اند. هیئت تشخیص صلاحیت حرفه‌ای حسابداران رسمی، هر سال به‌منظور انتخاب اعضای این جامعه، طی اطلاعیه‌هایی از افراد واجد صلاحیت را به شرکت در این آزمون دعوت می‌کند. با این حال آسیب‌شناسی فرایند تعیین صلاحیت حسابدار رسمی در ایران نشانگر چندین چالش اصلی بوده است. این چالش‌ها از نگاه برخی از پژوهشگران از قبیل معنوی مقدم و همکاران (۱۴۰۱) شامل مفاد امتحانی و روش برگزاری، ویژگی‌های لازم برای حسابدار رسمی شدن، شرایط احراز و ساختار آزمون است.

پیشینه دیرینه آزمون‌های حرفه‌ای در جهان نشان‌دهنده آن است که این نوع آزمون‌ها دارای چارچوب و اصول طراحی خاصی بوده که به اطلاع داوطلبان رسانده می‌شود و در

همان راستا، پرسش‌ها طرح می‌شود. با توجه به جهانی بودن حرفه حسابداری رسمی، آزمون‌های مرتبط با آن نیز از این قاعده، مستثنی نیستند. برخلاف آنچه در انجمن‌های حرفه‌ای کشورهای دیگر جهان متداول است، هیئت تشخیص صلاحیت حسابداران رسمی ایران که رکنی خارج از ارکان جامعه حسابداران است، مسئولیت امتحانات حسابداری رسمی را بر عهده دارد (باقرآبادی و همکاران، ۱۳۹۹). این در حالی است که انجمن حسابداران رسمی آمریکا که با بیش از ۲۶۷ هزار عضو بزرگ‌ترین نهاد دارای عضو در حرفه حسابداری در سطح دنیا محسوب می‌شود وظیفه طراحی و تدوین، حفظ ساختار و تصحیح آزمون در آمریکا را بر عهده دارد. این انجمن با به روز کردن شیوه آزمون، پایبندی خود به تعهدش در ارزیابی و تکامل آزمون در جهت اطمینان از وجود استانداردی قوی برای کسانی که وارد این حرفه می‌شوند را نشان می‌دهد (AICPA, 2015). مفاد امتحانی و ساختار آزمون حسابدار رسمی چالش‌های مهمی در طی سال‌های اخیر بوده است، چراکه حرفه حسابداری و حسابرسی در حال دگرگونی است و هر روز بر پیچیدگی‌های آن افزوده می‌شود، کلان داده، هوش مصنوعی، بلاک چین نوآوری‌هایی هستند که تأثیر گسترده‌ای بر حسابداران رسمی داشته‌اند (Johnson, 2020). در حال حاضر حسابداران رسمی با مدل‌سازی، کدنویسی و توسعه داده‌ها می‌توانند با پوشش این مهارت‌های مدرن و تأمین نیازهای به‌سرعت در حال تغییر کسب و کارها، به‌صورت حرفه‌ای گام بردارند. انجمن‌های حرفه‌ای چالش‌های مختلفی از جمله نیاز به تفکر نقادانه، مهارت‌های حل مسئله، توانایی تحلیل، تردید حرفه‌ای، درک قوی از فرایندها و محیط کسب و کار، مهارت‌های ارتباطی، مهارت‌های پژوهشی، توانایی تحلیل داده و مسئولیت‌های اخلاقی و حرفه‌ای را شناسایی کرده‌اند که این حرفه در حال حاضر با آن روبه‌رو است (معنوی مقدم و همکاران، ۱۴۰۱). در حال حاضر حسابداران رسمی که وارد جامعه حسابداران رسمی ایران می‌شوند، فقط به‌طور محدود از بعد دانش نظری حسابداری و حسابرسی و آشنایی با قوانین مرتبط، موردسنجش قرار می‌گیرند و دیگر مهارت‌های آن‌ها مورد ارزیابی قرار نمی‌گیرد (شلیله، ۱۳۹۷). بنابراین لازم است دگرگونی و اصلاحات در

ماهیت و ساختار آزمون صورت پذیرد. علاوه بر این، باید به ضرورت آمادگی حسابداران رسمی برای ارتباطات بین‌المللی نیز توجه داشت. لازم است حسابداران رسمی جدید در خصوص مهارت‌هایی مانند حداقل دانش زبان انگلیسی که برای آن‌ها امکان مشارکت در همکاری‌های بین‌المللی را فراهم می‌آورد نیز مورد بررسی واقع شوند. حسابداران رسمی باید از دیگر علوم مرتبط مانند رایانه، آمار و اقتصاد نیز شناخت نسبی داشته باشند.

اهمیت الزامات ورود و ویژگی‌های لازم برای حسابدار رسمی شدن در این است که بتوان افرادی را به‌عنوان حسابدار رسمی جذب کرد که این افراد باعث اعتبار و اعتلای حرفه و باعث جافتادن حرفه در مجامع مختلف در سطح کشور و بین‌الملل شوند (مهام و همکاران، ۱۳۹۷). با این حال بررسی پیشینه آزمون حسابدار رسمی نشانگر آن است که صرفاً یک مسیر برای حسابداران رسمی نبوده است. در برخی موارد معافیت‌های به‌گروه‌های خاصی اختصاص یافته است. به‌عنوان مثال حساب‌رسان حرفه‌ای در زمان تأسیس جامعه در آزمون شرکت نکردند و با احراز شرایطی این عنوان به آن‌ها اعطا شد و یا مدیران دولتی با ده سال سابقه بدون آزمون و از طریق فرایند مشخصی به‌عنوان حسابدار رسمی پذیرفته می‌شوند، دارندگان مدرک دکتری حسابداری یا مدارک حرفه‌ای بین‌المللی مورد تأیید هیئت تشخیص نیز از شرکت در دو درس معاف هستند (معنوی مقدم و همکاران، ۱۴۰۱). علاوه بر این، رویه معمول حسابدار رسمی شدن نیز در ایران در مقایسه با کشورهای مختلف نیز دشوار است، به‌عنوان مثال الزام ۶ سال سابقه کاری در ایران در مقایسه با کشورهای دیگر طولانی‌تر است. در آمریکا دانشجویان حسابداری بلافاصله بعد از فارغ‌التحصیلی نیز می‌توانند در آزمون شرکت کنند که برخی پژوهشگران از قبیل Franklin (2017) نیز بر آن تأکید دارند.

در طی سال‌های اخیر تعداد و درصد قبولی در آزمون حسابدار رسمی در ایران بسیار پایین بوده است. این در حالی است نرخ قبولی در کشوری مانند ایالات متحده آمریکا در طی سال‌های اخیر در بازه بین ۵۰ تا ۶۰ درصد بوده است (Johnson, 2020). همان‌طور که از جدول ۱ مشخص است درصد قبولی در ایران در طی سال‌های اخیر در بهترین حالت

۶/۴۷ درصد بوده است که به اعتقاد برخی پژوهشگران برای نگهداشت حرفه‌ای‌گری و سطح کیفیت حسابداران رسمی این موضوع قابل پذیرش است (Snyder, 2014).

جدول ۱. تعداد واجدین شرایط آزمون حسابدار رسمی و میزان قبولی

سال	تعداد واجدین شرایط	تعداد قبولی	درصد قبولی
۱۳۹۵	۲۱۲۲	۹۵	۴/۴۸
۱۳۹۶	۲۶۷۵	۱۳۲	۴/۴۹
۱۳۹۷	۳۰۴۳	۱۱۰	۳/۶۱
۱۳۹۸	۲۸۰۰	۱۱۷	۴/۱۷
۱۳۹۹	۲۸۵۷	۱۸۵	۶/۴۷
۱۴۰۰	-	۱۷۵	-
۱۴۰۱	-	۲۲۰	-

فرایند تعیین صلاحیت در کشورهای مختلف با یکدیگر تفاوت دارند، به‌عنوان مثال در ایران، هیئت تشخیص صلاحیت حسابداران رسمی، حداقل شش سال سابقه حسابرسی و حسابداری را به‌عنوان سابقه تجربی لازم برای صلاحیت حسابدار رسمی اعلام کرده است که نیمی از آن می‌تواند پس از قبولی در آزمون حاصل گردد. آزمون هم شامل چهار سرفصل درسی حسابداری، حسابرسی، قوانین مالیاتی و سایر قوانین است، آزمون هر سال یک‌بار و در دو روز متوالی برگزار می‌شود. در هر روز، آزمون در دو بخش برگزار می‌شود و فرد برای قبولی در همه سرفصل‌های آزمون، سه سال فرصت دارد (معنوی مقدم و همکاران، ۱۴۰۱). این در حالی است که در ایالات متحده حداقل سابقه حرفه‌ای دو سال لازم بوده و آزمون شامل چهار بخش حسابرسی و خدمات اعتباردهی، حسابداری و گزارشگری مالی، مفاهیم و محیط کسب و کار و درنهایت قوانین است (Freeman et al., 2018). آزمون شامل سه نوع پرسش است: پرسش‌های چندگزینه‌ای، شبیه‌سازی‌های وظیفه‌محور و ارتباط نوشتاری. با استفاده از طرح‌های ساختاری توضیحات مفصلی در خصوص هر یک از بخش‌های چهارگانه آزمون در اختیار شرکت‌کنندگان در آزمون قرار

۱ آمار رسمی تعداد واجدین شرایط توسط جامعه حسابداران رسمی اعلام نشده است.

می‌گیرد. این اطلاعات تفصیلی درباره تغییرات برنامه‌ریزی شده و مهارت‌های خواسته شده از حسابداران رسمی جدید هستند، هر داوطلب ۱۸ ماه فرصت دارد تا تمام بخش‌های آزمون را قبول شود (معنوی مقدم و همکاران، ۱۴۰۰).

در ادبیات مربوط به حرفه حسابداری و آزمون حسابدار رسمی چندین حوزه مطالعاتی مشخص شده است. در جدول ۲ خلاصه‌ای از این پژوهش‌ها ارائه شده است.

جدول ۲. حوزه‌های مختلف پژوهشی آزمون حسابدار رسمی

پژوهشگران	حوزه مطالعه
Morgan (2015) Bunker and Harris (2014)	شناسایی و تحلیل عوامل یا دلایل موفقیت در آزمون
Weidman (2009) O'callaghan et al. (2010)	چگونگی تأثیر مشوق‌ها و انگیزه‌ها بر عملکرد داوطلبان
Adler and Stringer (2018)	بررسی نقش کارفرما بر هدایت دانشجویان به سمت شرکت در آزمون
Cardona et al. (2021)	بررسی چالش‌های داوطلبان در شرکت در آزمون حسابدار رسمی
Bline et al. (2016) Morgan et al. (2012)	بررسی تأثیر برنامه‌ها و دوره‌های دانشگاهی بر عملکرد داوطلبان
Cocozza (2005) Franklin (2017)	تأثیر فاصله زمانی بین فارغ‌التحصیلی تا زمان آزمون بر عملکرد و نرخ قبولی
Charron and Lowe (2009)	تمایل و انگیزه افراد برای شرکت در آزمون
Freeman (2018)	بررسی و ارزیابی تغییرات و اصلاحات آزمون در طی سال‌ها
Hairston et al. (2020)	تأثیر دوره‌های کارآموزی و کارورزی دانشجویان بر عملکرد آن‌ها در آزمون

در ادامه به مرور جزئیات برخی از مهم‌ترین پژوهش‌های مرتبط پرداخته می‌شود. Brahmasrene and Whitten (2001) در پژوهشی به بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت داوطلبان در آزمون حسابدار رسمی پرداختند. این پژوهشگران طیف وسیعی از متغیرها شامل جنسیت، سطح تحصیلات، میزان تجربه کاری در مؤسسات خصوصی، ماهیت تجربه حرفه‌ای، نژاد، نمرات دروس دانشگاهی و نحوه آماده‌سازی برای آزمون را مورد بررسی قرار دادند. بدین منظور داده‌های ۱۰۷۲ داوطلبی که در سال ۱۹۹۸ در آزمون حسابدار

رسمی شرکت کرده بودند، تحلیل گردید. نتایج نشانگر آن بود که از میان مؤلفه‌های بررسی شده تنها سن، جنسیت و میزان تجربه حرفه‌ای تأثیر معناداری بر موفقیت در آزمون دارد.

Herrero (2015) در یک پژوهش کیفی و بررسی روی ۲۴ مشارکت‌کننده به این نتیجه رسید که نرخ قبولی متقاضیان قبول شده در آزمون حسابدار رسمی در کشور فیلیپین پایین است. در همین راستا برای بهبود میزان قبولی مواردی از قبیل عوامل دانشجویی (علاقه به رشته حسابداری، زمان صرف شده برای مطالعه دروس و استفاده از منابع کتابخانه‌ای/اینترنتی در فعالیتهای پژوهشی)، عوامل شخصی و خانوادگی (حمایت مالی خانواده، مشارکت والدین در مطالعه، انگیزه و تشویق) عوامل دانشگاهی (کفایت کتب و سایر ملزومات آموزشی، کفایت سخت‌افزار و نرم‌افزارهای لازم و دانشگاه با اساتید مجرب) پیشنهاد گردید.

Bline et al. (2016) در مطالعه‌ای به بررسی تأثیر ویژگی‌های دانشگاه بر موفقیت داوطلبان در آزمون حسابدار رسمی پرداختند. در همین راستا این پژوهشگران در بازه زمانی ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۳ به این نتیجه رسیدند که تخصص پژوهشی و آموزشی اساتید دانشگاه تأثیر قابل توجهی بر عملکرد دانشجویان در آزمون حسابدار رسمی دارد.

Nagle et al. (2018) به این نتیجه رسیدند که علیرغم آنکه قبولی در آزمون حسابدار رسمی گران، زمان‌بر و بسیار دشوار است، ولی برای بسیاری از حسابداران به‌عنوان یک اولویت حرفه‌ای محسوب می‌شود. این پژوهشگران با جمع‌آوری داده در بازه زمانی ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۵ به این نتیجه رسیدند که محیط دانشگاه از جمله حسابدار رسمی بودن اعضای هیئت‌علمی تأثیر قابل توجهی در میزان پذیرش دانشجویان در آزمون حسابدار رسمی دارد.

Cardona et al. (2021) در پژوهشی در پورتوریکو به بررسی چالش‌های امتحان حسابداری رسمی پرداختند. نمونه مشارکت‌کننده در این پژوهش با ابزار پرسش‌نامه، شامل ۵۹ نفر از افرادی بودند که برای اولین بار در آزمون حسابدار رسمی شرکت کرده‌اند.

مهم‌ترین چالش‌های مرتبط با شرکت و قبولی در آزمون حسابداری مواردی از قبیل زمان کافی برای مطالعه برای امتحان، سطح دشواری فنی آزمون، هزینه آزمون، فرصت کم برای شرکت و قبولی در آزمون و داشتن مسئولیت‌های خانوادگی بیش از حد در هنگام مطالعه برای امتحان می‌باشد.

Udeh (2022) در پژوهشی به بررسی عوامل مؤثر بر شرکت دانشجویان در آزمون حسابداری رسمی، بلافاصله بعد از فارغ‌التحصیلی پرداخت. در این پژوهش، داده‌ها از طریق مصاحبه با ۶۳ دانشجوی حسابداری استخراج گردید. نتایج نشانگر آن است که هزینه ثبت‌نام در آزمون و ملزومات گران آموزشی تأثیر منفی بر شرکت در آزمون دارد.

Espahbodi et al. (2023) در پژوهشی به بررسی این سؤال پرداختند که چگونه می‌توان عملکرد داوطلبان آزمون حسابداری رسمی را بهبود بخشید. بدین منظور این پژوهشگران، اطلاعات را از طریق مصاحبه نیمه ساختاریافته با ۱۷ نفر از کارشناسان و خبرگان این حوزه جمع‌آوری کردند. نتایج نشانگر آن است که عوامل محیطی از قبیل کیفیت دانشگاه، نژاد، وضعیت اقتصادی و اجتماعی داوطلبان، شکاف‌های تحصیلی و فاصله درآمدی بر عملکرد داوطلبان تأثیرگذار است.

Flasher et al. (2023) در پژوهشی به بررسی محتوای آزمون حسابداری رسمی پرداختند. در این پژوهش دیدگاه‌های نهادهای مختلف در ارتباط با سؤالات حوزه حسابداری دولتی و بخش عمومی تحلیل شده است. بدین منظور با استفاده از روش تحلیل محتوا، ۱۸۱ پیشنهاد ارائه شده از سوی انجمن‌ها و نهادهای تحلیل گردید. نتایج نشانگر آن است که نهادهای دولتی با لابی‌گری تلاش دارند تا سؤالات مرتبط با حسابداری دولتی در مفاد آزمون حفظ گردد.

معنوی مقدم و همکاران (۱۴۰۰) در مطالعه‌ای به بررسی و ارزیابی آزمون‌های دوره‌های پیشین آزمون حسابداری رسمی در ایران به منظور ایجاد آگاهی مناسب از سرفصل‌ها، تعداد و ترکیب سؤالات طرح شده از مباحث مختلف، تناوب و تکرار آن‌ها پرداختند. بدین منظور از روش تحلیل محتوا بهره‌برداری شده است. نتایج پژوهش حاکی

از اهمیت برخی بخش‌ها و استانداردها در آزمون است.

با بررسی پیشینه پژوهش نتیجه حاصل می‌گردد که اکثر مطالعات موجود به بررسی تأثیر عوامل مختلف بر عملکرد داوطلبان پرداخته‌اند؛ به عبارت دیگر تاکنون پژوهشی به بررسی ابعاد مختلف حضور متقاضیان و داوطلبان شرکت‌کننده در آزمون حسابدار رسمی (اعم از نحوه برگزاری، ماهیت سؤالات، نقاط قوت، راهکارهای بهبود کیفیت برگزاری آزمون و...) از زاویه دید خود داوطلبان پرداخته است، همچنین با توجه به تنوع پیش‌نیازها و ماهیت متفاوت آزمون حسابدار رسمی در ایران در مقایسه با سایر کشورها انجام پژوهش حاضر ضروری به نظر می‌رسد، علاوه بر این در پژوهش حاضر از روش پدیدارشناسی تفسیری بهره‌برداری شده است که با توجه به ماهیت خاص مسئله اصلی پژوهش از نوآوری مناسبی برخوردار بوده و در مطالعات پیشین مورد استفاده قرار نگرفته است.

با توجه به پیشینه پژوهش و مبانی نظری ارائه شده سؤال اصلی پژوهش این است که تجربه داوطلبان از شرکت در آزمون حسابدار رسمی چیست؟ هدف این بود تا بدون هیچ‌گونه جهت‌دهی به مشارکت‌کنندگان، تجارب آن‌ها در مورد کلیه ابعاد آزمون از جمله نحوه مطالعه برای آزمون، حمایت کارفرما، نحوه اطلاع‌رسانی و برگزاری آزمون، شیوه طراحی سؤالات و... شنیده شود. البته با توجه به روند مصاحبه و درخواست مصاحبه‌شوندگان مبنی بر پرسش سؤال‌های راهنما، مواردی از قبیل «از بعد ماهیت سؤالات آزمون چه تجربیاتی برای شما برجسته بود؟»، «تجربه خود از نحوه آمادگی‌تان برای آزمون را چگونه تفسیر می‌کنید؟» و یا «با توجه تجربه‌ای که داشتید چه راهکاری را برای بهبود کیفیت آزمون پیشنهاد می‌کنید؟» مطرح گردید.

روش‌شناسی

روش پژوهش حاضر از نوع مطالعات کیفی و با استفاده از راهبرد پدیدارشناسی است. در این پژوهش پدیده محوری، دیدگاه داوطلبان در ارتباط با موضوعات مختلف آزمون حسابدار رسمی است. از طرف دیگر با توجه به اینکه هدف پژوهش حاضر به نحوی است که نیازمند کنکاش و بررسی نظریات و دیدگاه‌های مشارکت‌کنندگان پژوهش می‌باشد، از

روش پدیدارشناسی تفسیری و روش جیورجی^۱ که یکی از انواع روش‌های پژوهش کیفی است، استفاده شده است. پدیدارشناسی به معنای مطالعه تجربه بشر و چگونگی درک چیزها به صورتی است که در آگاهی آدم‌ها ظاهر می‌شود (ستایش و رضائیان زاده، ۱۴۰۲). به جنبشی فلسفی اشاره دارد که با ادموند هوسرل شروع شد و در ادامه با مارتین هایدگر تداوم داشت. این جنبش در تفکر فلسفی قرن بیستم نقش کلیدی داشت و سبب شکل‌گیری بسیاری از دیدگاه‌های فلسفی کنونی شد (Langdrige, 2007).

بسیاری از پژوهشگران پدیدارشناسی معتقدند که انسان از طریق تجربه شخصی معنا را از جهان استخراج می‌کنند. بررسی تجربه افراد از یک پدیده، نه تنها به دلیل پیچیدگی ماهیت انسانی، بلکه به این دلیل که ماهیت تجربه یک فرد چندبعدی است، بسیار پیچیده است.

این دیدگاه‌ها این معنی را دارد که باید در مطالعه یک پدیده خاص (شرکت در آزمون حسابداری رسمی در پژوهش حاضر) باید در موقعیتی قرار داشت که در آن تجربه‌های دست‌اول افراد (متقاضیان حسابداری رسمی) را به همان شکلی که در دنیای واقعی رخ می‌دهد را در نظر گرفت. هدف از این اقدام، کسب دقیق‌ترین و نزدیک‌ترین فهم از پدیده تجربه‌شده در زمینهٔ تجربه آن پدیده است. در پژوهش حاضر با توجه به هدف پژوهش از مصاحبه نیمه ساختاریافته برای گردآوری داده‌ها بهره‌برداری شده است. انتخاب مصاحبه نیمه ساختاریافته، بدین دلیل انجام شد که در این روش علاوه بر امکان تبادل نظر، می‌توان بحث درباره موضوع را در دستیابی به اهداف پژوهش هدایت نمود (دلاور، ۱۳۸۹).

مشارکت‌کنندگان و فرایند انتخاب

جامعه آماری این پژوهش شامل دو گروه از متقاضیان و داوطلبان آزمون حسابداری رسمی می‌باشد. گروه اول شامل تمام متقاضیان و داوطلبانی است که در طی سال‌های گذشته در

آزمون حسابدار رسمی شرکت کرده و در نهایت در آزمون نهائی پذیرفته شده و در حال حاضر حسابدار رسمی محسوب می شوند. گروه دوم نیز شامل داوطلبانی است که در دوره های گذشته آزمون حسابدار رسمی، حداقل یک بار شرکت کرده و تا آخرین آزمون حسابداری برگزار شده در زمان نگارش مقاله (سال ۱۴۰۲) در چهار درس آزمون حسابدار رسمی قبول نشده اند. هدف از انتخاب دو گروه این است تا تجارب هر دو گروه از داوطلبان پذیرفته شده و مردود در مورد ابعاد مختلف آزمون حسابدار رسمی استخراج گردد.

انتخاب افراد مورد مصاحبه به صورت نمونه گیری هدفمند و به روش زنجیره ای یا گلوله برفی انجام شد و تا اشباع کامل ادامه پیدا کرد. در مجموع ۳۷ مشارکت کننده (تعداد ۱۶ نفر از حسابداران رسمی و ۲۱ نفر از داوطلبان مردود) انتخاب و طبقه بندی شدند. به منظور عدم انحراف از مسیر پژوهش و مدیریت زمان در جریان مصاحبه، تلاش شد تا مشارکت کنندگان بر اساس معیارهایی از قبیل احاطه به روش های کیفی و آشنایی با روند مصاحبه گری انتخاب شوند که در مطالعات پیشین از قبیل پژوهش طالاری و همکاران (۱۴۰۲) نیز استفاده شده است. در جدول ۳ توصیف ویژگی های افراد مصاحبه شونده ارائه شده است.

جدول ۳. ویژگی های افراد مصاحبه شونده

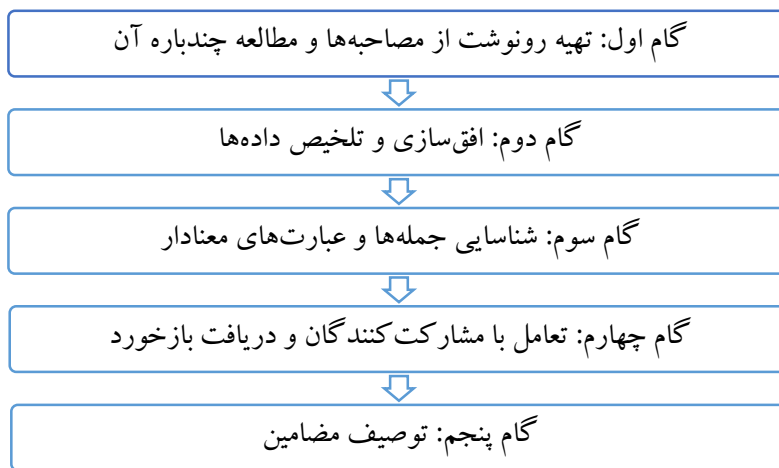
تحصیلات			تعداد	سمت / موقعیت شغلی
کارشناسی	کارشناسی ارشد	دکتر		
۰	۳	۱	۴	شریک مؤسسه حسابرسی
۰	۰	۵	۵	عضو هیئت علمی دانشگاه
۱	۹	۱	۱۱	حسابدار شرکت های خصوصی یا دولتی
۴	۱۰	۰	۱۴	کارمند رده های مختلف مؤسسات حسابرسی
۰	۲	۱	۳	معاونت یا مدیر امور مالی

مراحل پدیدارشناسی

یکی از مهم ترین مراحل پژوهش پدیدارشناسی تجزیه و تحلیل داده ها است که نکات

ظریف و خاص پژوهش پدیدارشناسی در آن نهفته است. پژوهشگرانی از قبیل کولایزی، جیورجی و موستاکاس روش‌هایی برای تحلیل داده‌های پدیدارشناسی ارائه داده‌اند (پروری، ۱۳۹۸). فرایند پنج مرحله‌ای تحلیل یافته‌ها بر اساس روش جیورجی در پژوهش حاضر در شکل ۱ نمایش داده شده است.

شکل ۱. روند تجزیه و تحلیل داده‌های پدیدارشناسی

یافته‌ها

مطابق با مطالعات پدیدارشناسی، یافته‌های کیفی پژوهش در قالب ۵ مرحله (مطابق شکل ۱) ارائه می‌شود:

مرحله اول: تهیه رونوشت از مصاحبه‌ها و مطالعه آن‌ها

در این مرحله مصاحبه‌های شرکت‌کنندگان مکرراً گوش داده شده و اظهارات آن‌ها کلمه به کلمه روی کاغذ ثبت و چندین بار مرور و مطالعه شدند، با توجه به اینکه یادداشت‌برداری تنها با کاغذ کافی نیست، لذا از نرم‌افزار Nvivo12 نیز برای ورود اطلاعات استفاده شد.

مرحله دوم: افق‌سازی و تلخیص داده‌ها

در این مرحله افق‌سازی و تلخیص داده‌ها صورت می‌گیرد، اصطلاح افق‌سازی از این بابت مورد استفاده قرار می‌گیرد که هر یک از افراد به واسطه ادراکات حسی نسبت به پدیده دارای افق‌های مختلفی هستند و پژوهشگر باید از طریق تحلیل داده‌های مصاحبه، افق‌های مختلف افراد نسبت به پدیده مورد مطالعه را شناسایی نماید. در همین راستا زیر اطلاعات معنی‌دار خط کشیده شده و به این طریق عبارات مهم مشخص شده و معانی نهفته در آن شناسایی و استخراج شدند تا شرایط برای مراحل بعدی آماده گردد. نرم‌افزار Nvivo12 انجام این مرحله را تسهیل کرده است.

مرحله سوم: شناسایی جملات و عبارات معنادار

در این مرحله صورت‌بندی و خوشه‌بندی جملات در قالب مضامین مشترک میان همه مشارکت‌کنندگان انجام شد؛ در واقع اظهارات مهم در قالب واحدهای اطلاعاتی بزرگ‌تر به نام واحدهای معنایی یا مضمون طبقه‌بندی شدند. در مجموع پس از تحلیل داده‌های باز و با بهره‌گیری از نرم‌افزار MAXQDA12، ۴ مضمون اصلی در قالب ضعف‌ها و محدودیت‌ها، چالش‌های ساختاری، نقاط قوت و راهکارهای بهبود آزمون حسابداری رسمی استخراج گردید.

همان‌طور که از جدول ۴ مشخص است، در ارتباط با مضمون اصلی ضعف‌ها و محدودیت‌ها، ۳ مضمون فرعی شخصی، فضای کاری، آموزشی با ۲۸ روایت، در ارتباط با مضمون اصلی چالش‌های ساختاری ۳ مضمون فرعی ساختار سؤالات، ماهیت آزمون و روش برگزاری با ۳۱ روایت، در ارتباط با مضمون اصلی نقاط قوت آزمون، ۳ مضمون فرعی با ۲۰ روایت و در نهایت در ارتباط با مضمون اصلی راهکارهای ارتقاء کیفیت آزمون حسابداری رسمی، ۳ مضمون فرعی منابع آموزشی، ماهیت آزمون و روش برگزاری و طراحی سؤالات با ۲۰ روایت استخراج گردید.

جدول ۴. مضامین مستخرج از تحلیل مصاحبه با داوطلبان

مضامین اصلی	مضامین فرعی	روایت‌ها
ضعف‌ها و محدودیت‌ها	شخصی	مطالعه نامتوازن سرفصل‌های آزمون و تأکید بر مطالعه برخی دروس
		در اولویت قرار دادن مطالعه تنها یکی از پرسش‌های تستی یا تشریحی
		عدم حمایت خانواده
		اضطراب و استرس در پاسخگویی به سؤالات
		چالش در مطالعه به دلیل فاصله گرفتن از دوران تحصیلات
		در اولویت بودن مسئولیت‌های خانوادگی
		حضور بی‌انگیزه در آزمون به صورت آزمایشی
		عدم شناخت از آزمون حسابداری رسمی در دوران دانشگاه
		تحمل فشار زیاد به دلیل هدف‌گذاری قبولی در چهار آزمون
		عدم مهارت کافی در تست‌زنی
		کمبود زمان در انتقال پاسخ‌های پیش‌نویس به برگه اصلی
		مدیریت نامناسب زمان
ضعف‌ها و محدودیت‌ها	فضای کاری	عدم امکان اخذ مرخصی برای مطالعه بیشتر
		عدم یادگیری مناسب نکات فنی در محیط کاری
		نبودن زمان مناسب برای مطالعه با توجه به فشردگی و حجم کار حسابرسی
		فشار از سوی محل کار و عدم حمایت کارفرما
ضعف‌ها و محدودیت‌ها	آموزشی	فراموشی برخی از مطالب به دلیل فاصله گرفتن از فضای حسابرسی
		کمبود منابع آموزشی خصوصاً در مورد بخش حسابداری
		فقدان آزمون شبیه‌ساز آزمون اصلی جهت پیش‌ارزیابی
		ارتباط ضعیف تحصیلات دانشگاهی با محتوای آزمون
		نبودن کلاس‌های آمادگی برای آزمون در برخی از شهرستان‌ها
		انتخاب سبک یادگیری و آموزشی اشتباه
		کمبود منابع مناسب و فنی در ارتباط با سؤالات تشریحی
		گران بودن برخی از کتب و منابع آموزشی
		تغییرات مداوم استانداردها و قوانین
		کمبود منابع به‌روز در مورد پرسش‌های چهارگزینه‌ای
		گران بودن کلاس‌های آموزشی آمادگی برای آزمون
		پیوند ضعیف منابع آموزشی دانشگاه با سؤالات آزمون

روایت‌ها	مضامین فرعی	مضامین اصلی
فقدان سؤالات مرتبط با فناوری اطلاعات	ساختار سؤالات	چالش‌های ساختاری آزمون
تأکید بیش از حد بر دانش نظری		
درک متفاوت داوطلبان از برخی سؤالات		
عدم طراحی یکنواخت سؤالات در طی سال‌های مختلف		
سختی بیش از اندازه سؤالات حسابداری و حسابرسی		
زمان کم برای پاسخگویی به سؤالات تشریحی		
رویکرد نامناسب در طراحی سؤالات		
عدم توجه به موضوع زبان تخصصی در حسابداری		
اشتباه چندین باره در طراحی سؤالات و حذف آن‌ها		
عدم استفاده از مثال‌ها و نمونه‌های واقعی در طراحی سؤالات تشریحی		
تعداد سؤالات کم در حوزه حسابداری صنعتی و حسابداری مدیریت		
دشواری فنی بخش سؤالات تشریحی		
نبود منبع مشخص در طراحی بخشی از سؤالات		
نوسان درجه سختی سؤالات در طی سال‌های مختلف	ماهیت آزمون	
عدم سنجش مهارت‌های ارتباطی داوطلبان		
تعیین قبولی افراد با کسب حداقل نمره		
طولانی بودن پیش‌نیاز سابقه کاری برای شرکت در آزمون		
درصد قبولی بسیار پایین		
عدم سنجش مهارت‌های نوشتاری داوطلبان		
عدم توجه به تجربه و سوابق حرفه‌ای		
تبعیض برای گروه‌های خاص برای شرکت در آزمون		
تعیین صلاحیت صرفاً با نتیجه یک آزمون		
فقدان آزمون ارزیابی صلاحیت اخلاقی و عمومی افراد		
عدم سنجش بهره و ضریب هوشی افراد		
عدم سنجش مهارت‌های اجتماعی داوطلبان		
فقدان آزمون شفاهی به‌عنوان مکمل آزمون اصلی		
ساعت نامناسب برخی آزمون‌ها در تایم بعدازظهر		
سختی رفت‌وآمد برای خانم‌ها مخصوصاً شهرستانی‌ها		
عدم اطلاع‌رسانی مناسب تغییرات در آزمون		
سروصدای برخی از داوطلبان و ترک زود هنگام جلسه		

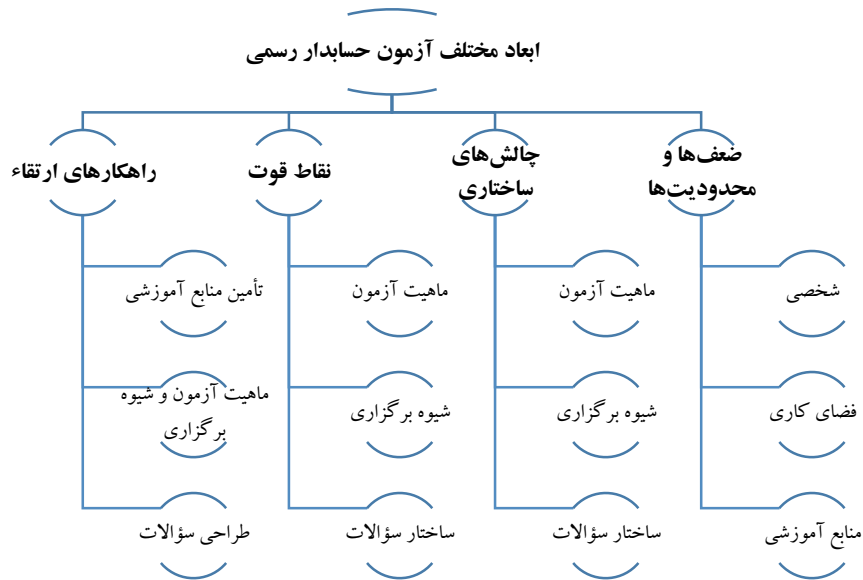
مضامین اصلی	مضامین فرعی	روایت‌ها	
نقاط قوت آزمون	ماهیت آزمون	برگزاری آزمون فقط در شهر تهران	
		امکان شرکت در آزمون به صورت مجزا برای هر آزمون	
		امکان شرکت به صورت تک‌درس یا دروس انتخابی	
		ذخیره شدن قبولی درس یا دروس برای سال‌های آتی	
		جدی گرفتن پیش‌نیاز سه سال سابقه حسابرسی برای شرکت در آزمون	
		تأمین مناسب امنیت آزمون	
		ضریب قبولی پایین در راستای اطمینان از قبولی افراد باکیفیت	
		تأکید بر انتخاب و قبولی افراد باسواد و توانمند	
		تصحیح قابل قبول بخش تشریحی	
		امکان تکمیل سابقه کاری بعد از قبولی در آزمون	
ساختار سؤالات	ماهیت آزمون	طراحی سؤالات فنی خصوصاً در بخش حسابداری	
		باکیفیت بودن سؤالات خصوصاً در بخش تشریحی	
		عدم طراحی سؤالات تکراری و مشابه دوره‌های قبل	
		تأکید مطلوب بر استانداردهای حسابرسی و حسابداری	
روش برگزاری	ماهیت آزمون	اطلاع‌رسانی به موقع فرایند آزمون در وب‌سایت	
		امکان اعتراض به نتیجه آزمون و امکان بررسی آن	
		کنترل مطلوب تقلب در آزمون	
		ساختار و فرایند بسیار منظم در برگزاری آزمون در طی سال‌های مختلف	
		برگزاری آزمون به صورت متمرکز	
		برگزاری آزمون در دو روز مختلف و توزیع فشار آزمون	
راهکارهای ارتقاء کیفیت آزمون	منابع آموزشی	برگزاری آزمون دو درس حسابداری و حسابرسی در دو روز مختلف	
		تدوین منابع آموزشی خصوصاً در دو درس حسابداری و حسابرسی	
		برگزاری کلاس‌های آمادگی برای آزمون توسط اساتید مجرب	
		تسهیلات در راستای تدوین منابع آموزشی توسط اعضای هیئت‌علمی	
	ماهیت آزمون و شیوه برگزاری	ماهیت آزمون	معرفی آزمون در دوران دانشگاه و ایجاد آمادگی در دانشجویان
			جلوگیری از ورود و خروج نامنظم داوطلبان و حفظ آرامش
			اطلاع‌رسانی به موقع و سریع تغییرات آزمون
	طراحی سؤالات	طراحی سؤالات	امکان برگزاری آزمون در مراکز کلان‌شهرها
			طراحی سؤالات بر مبنای دانش عملی و اجرایی
			طراحی سؤالات از تمام موضوعات و عدم تأکید بر حوزه‌های خاص

مضامین اصلی	مضامین فرعی	روایت‌ها
		برنامه‌ریزی برای آزمون شفاهی از داوطلبان پذیرفته‌شده
		طراحی سؤالات توسط افراد حرفه‌ای و نه صرفاً با دانش آکادمیک
		پرهیز از محفوظات و طرح سؤال‌های تحلیلی
		طرح سؤال در حوزه حسابرسی فناوری اطلاعات
		طراحی سؤالات جهت ارزیابی مهارت فناوری اطلاعات
		طراحی سؤالات مرتبط با بهره‌هوشی
		طراحی سؤالات در حوزه شناسایی و مدیریت ریسک
		طراحی سؤالات با دقت و وقت کافی
		سرمایه‌گذاری مناسب روی طراحان سؤال‌ها
		نگهداشت درجه سختی سؤالات در طول زمان
		طرح سؤالات کمیتی از حوزه حسابداری مدیریت و حسابداری صنعتی

لازم به توضیح است که از نگاه مشارکت‌کنندگان مواردی از قبیل طراحی سؤالات فنی و کاربردی، نوسان درجه سختی سؤالات در طی زمان، کمبود یا فقدان سؤالات در حوزه حسابداری صنعتی، بهره‌هوشی و مهارت‌های نوشتاری، چالش‌های مرتبط با فضای کاری و امکان مرخصی نزدیک به آزمون جهت جمع‌بندی، کمبود منابع آموزشی و منابع مرتبط با آزمون‌های چهارگزینه‌ای جهت خودارزیابی و مطالعه نامتوازن سرفصل‌های آزمون از جمله مفاهیمی هستند که در ادبیات پژوهشی آزمون حسابدار رسمی به آن‌ها توجه نشده است.

مرحله چهارم: تعامل با مشارکت‌کنندگان و اخذ بازخورد آن‌ها
در نهایت بعد از اخذ نظرات داوطلبان و متقاضیان آزمون حسابدار رسمی، الگوی نهایی به صورت شکل ۲ نمایش داده می‌شود.

شکل ۲. واکاوی تجارب زیسته داوطلبان آزمون حسابدار رسمی

همان‌طور که در شکل ۲ مشخص است، الگوی نهایی حاصل از بررسی و ارزیابی تجارب مشارکت‌کنندگان در قالب ۴ مفهوم استخراج شده است.

مرحله پنجم: توصیف مضامین

در این مرحله پژوهشگر هر کدام از واحدهای معنایی تشکیل‌شده در مرحله قبل را تشریح می‌کند؛ به عبارت دیگر هر کدام از مضامین بیان‌شده و متنی برای توصیف آن‌ها نوشته می‌شود که دربرگیرنده محتوا و ماهیت آن مضمون است. همچنین برای هر مضمون، پژوهشگر باید نمونه‌هایی از متن اصلی مصاحبه‌ها را ذیل هر مضمون ارائه دهد. این مضامین به شرح زیر توصیف می‌شوند.

ضعف‌ها و محدودیت‌ها: در این مفهوم عمدتاً ضعف‌ها و محدودیت‌های شخصی خود داوطلبان آزمون بیان شده است. مواردی از قبیل حجم زیاد کاری و نبود فرصت برای مطالعه، عدم مهارت در مدیریت زمان آزمون یا تست‌زنی، استرس و اضطراب در زمان

آزمون، مشکلات خانوادگی و ناتوانی در تهیه منابع آموزشی از جمله پرتکرارترین تجارب مشارکت کنندگان بود. یکی از مصاحبه‌شوندگان در این باره می‌گوید:

«وقتی برای این آزمون ثبت‌نام کردم، اولین موضوعی که به ذهنم رسید، تهیه کتاب بود. ولی با هرکسی که مشورت کردم کتاب تستی خوبی در نظر نداشت، منابعی هم که تهیه کردم اصلاً برای آزمون مناسب نبودند.»

چالش‌های ساختاری: در این مفهوم، مشارکت کنندگان بیشتر بر چالش‌های فرایند آزمون از مرحله اطلاع‌رسانی تا اعلام نتایج آزمون اشاره کردند. مواردی از قبیل دشواری فنی آزمون، زمان کم آزمون، دشواری رفت‌وآمد به تهران مخصوصاً برای خانم‌ها، تبعیض، فقدان یا تعداد کم سؤالات در حوزه‌های خاص از جمله کدهای مورد توجه داوطلبان بود. یکی از متقاضیان در این زمینه معتقد است:

«فکر نمی‌کنم با این حد سختی سؤالات حسابداری و حسابرسی بتوانم در آزمون قبول بشوم، برای مطالعه این دو درس به سختی از محل کار خود، یک ماه مرخصی گرفته بودم، ولی نشد که به سؤالات جواب بدم. واقعاً زمان پاسخگویی هم کم بود!»

نقاط قوت: در این مفهوم تجربه مشارکت کنندگان از ویژگی‌های برجسته آزمون ارائه شده است. ارائه سؤالات تشریحی، کیفیت فنی و بالای سؤالات، تکراری نبودن سؤالات در طی سال‌ها، ذخیره قبولی درس یا دروس امتحانی برای سال‌های آتی و تأمین مطلوب امنیت آزمون بیشتر مدنظر داوطلبان قرار دارد. البته برخی از نقاط قوت آزمون (نظیر سطح فنی بالای سؤالات) از نگاه بعضی از داوطلبان به‌عنوان نقطه ضعف آزمون بیان شده است. مثلاً یکی از شرکت کنندگان که دانشجوی دکتری بود اشاره داشت:

«واقعاً کیفیت بالای سؤالات تشریحی یک چالش جناب برای من بود، همیشه عادت کردم برای آزمون‌های حرفه‌ای به شکل تستی بخوانم و این ساختار برای یک آزمون حرفه‌ای چالش جدیدی بود.»

راهکارهای ارتقای کیفیت آزمون: در این مفهوم، با توجه به تجربه ارزشمندی که داوطلبان پیدا کردند، راهکارهایی در حوزه نوع سؤالات، نحوه برگزاری آزمون و تهیه منابع آموزشی ارائه گردید. آن چیزی که در این بخش بیشتر از همه موارد اشاره شد، فقدان منابع آموزشی کامل و جامع در حوزه دروس حسابداری و حسابرسی است. یکی از مصاحبه‌شوندگان در این باره می‌گوید:

«سؤالات اکثراً حفظی بود، نمی‌شود که بندهند استاندارد را حفظ کرد. به نظرم بهتره سؤالات فنی و عملی بیشتر باشه، این جوری مجبور نیستیم هر چیز غیرمرتبط رو حفظ کنم.»

تعیین وزن و رتبه مضامین با تکنیک سوارا^۱

در این بخش با بهره‌برداری از نظرات خبرگان حسابداری وزن هر مضمون مشخص شده است. ارزیابی وزن یکی از حوزه‌های مهم در مسائل تصمیم‌گیری چندمعیاره است. تکنیک تحلیل نسبت ارزیابی وزن دهی تدریجی یا سوارا یکی از انواع روش‌های وزن‌دهی است که متخصصان نقشی کلیدی در محاسبه وزن و ارزیابی نهایی دارند. با توجه به ماهیت مسئله و اینکه احتمال دارد افراد نظرات خود را با درصدی از عدم اطمینان بیان کنند، لذا این روش رتبه‌بندی مناسب‌تر است (Keshavarz et al., 2018). در این تکنیک، مهم‌ترین مضمون رتبه یک و کم‌اثرترین مضمون رتبه آخر را به خود اختصاص می‌دهد. هر متخصص اثربخشی هر مضمون را با توجه به دانش ضمنی و تجربیات خود از شرکت در آزمون بیان می‌کند، آنگاه با توجه به ارزش متوسط رتبه‌های به‌دست آمده، وزن هر معیار تعیین می‌گردد. در جدول ۵ وزن بهینه و رتبه هر کدام از مضامین فرعی ارائه شده است.

1. Stepwise Weight Assessment Ratio Analysis (SWARA)

جدول ۵. رتبه‌بندی مضامین

رتبه	وزن بهینه کل	مضامین فرعی	مضامین اصلی
۲	۰/۳۱۱۷	شخصی	ضعف‌ها و محدودیت‌ها
۳	۰/۲۸۳۴	فضای کاری	
۱	۰/۴۰۴۸	منابع آموزشی	
۲	۰/۳۲۵۷	ماهیت آزمون	چالش‌های ساختاری
۳	۰/۲۸۳۱	شیوه برگزاری	
۱	۰/۳۹۱۰	ساختار سؤالات	
۱	۰/۳۵۵۸	ماهیت آزمون	نقاط قوت
۲	۰/۳۳۸۰	شیوه برگزاری	
۳	۰/۳۰۶۰	ساختار سؤالات	
۲	۰/۳۲۷۰	تأمین منابع آموزشی	راهکارهای ارتقاء کیفیت آزمون
۳	۰/۲۹۶۹	ماهیت و شیوه برگزاری آزمون	
۱	۰/۳۷۵۹	طراحی سؤالات	

در جدول ۶ نحوه تعیین وزن و رتبه دو مورد از مضامین اصلی پژوهش نشان داده شده است.

جدول ۶. شش گام رتبه‌بندی سوارا

چالش‌های ساختاری			ضعف‌ها و محدودیت‌ها			شرح
شیوه برگزاری	ماهیت آزمون	ساختار سؤالات	فضای کاری	شخصی	منابع آموزشی	توصیف عامل
۱۴	۱۶	۱۸	۹	۱۱	۱۷	تعداد نظرات
۷۰	۷۵	۹۵	۴۵	۵۵	۸۵	گام اول (درصد نظرات)
٪۱۵	٪۲۰	...	٪۱۰	٪۳۰	...	گام دوم (S _j)
۱/۱۵	۱/۲	۱	۱/۱	۱/۳	۱	گام سوم (K _j)
۷۲/۴	۸۳/۳	۱	۰/۷	۰/۷۷	۱	گام چهارم (Q _j)
۰/۲۸۳۱	۰/۳۲۵۷	۰/۳۹۱۰	۰/۲۸۳۴	۰/۳۱۱۷	۰/۴۰۴۸	گام پنجم (W _j)
۳	۲	۱	۳	۲	۱	گام ششم (تعیین رتبه)

در گام اول درصد نظرات متخصصان در مورد هر کدام از مضامین فرعی محاسبه می‌شود.

در گام دوم اختلاف نسبی هر مضمون نسبت به مضمون بعدی (S_j) محاسبه و با استفاده از مضمون اول برای سایر مضامین نیز محاسبه می‌شود. برای مضمون اول اختلاف نسبی محاسبه نمی‌شود. در گام سوم مقدار رشد (K_j) برای مضمون اول ۱ و برای مضامین بعدی برابر با S_{j+1} محاسبه می‌شود. در گام چهارم اهمیت بازیابی شده مضمون اول یعنی Q_1 را مساوی ۱ قرار داده و با تقسیم Q_1 بر K آن مضمون، مقادیر Q سایر مضامین نیز محاسبه می‌گردد. برای مثال $Q_1 = 1$ و $K_2 = 1/3$ ، بنابراین $Q_2 = 0/77$ محاسبه می‌شود. در گام پنجم مقدار Q هر مضمون بر مجموع مقادیر (Q_j) تقسیم می‌شود تا W_j حاصل گردد. در نهایت در گام ششم وزن هر کدام از مضامین پس از مرتب‌سازی مشخص می‌شود، به‌عنوان مثال با توجه به وزن عوامل در مورد ضعف و محدودیت‌های آزمون به ترتیب منابع آموزشی، موضوعات شخصی و فضای کاری و حرفه‌ای در رتبه‌های اول تا سوم قرار دارند.

بحث و نتیجه‌گیری

یکی از امتیازاتی که حسابداران از ابتدای کار خود به دنبال آن هستند، کسب عنوان حسابدار رسمی است، در نتیجه ضرورت دارد تا فرآیند تعیین صلاحیت حسابداران رسمی، اطمینان منطقی فراهم آورد تا افرادی که این مراحل را با موفقیت سپری می‌کنند از حداقل مهارت‌ها و تخصص لازم برای شروع کار حرفه‌ای برخوردار هستند. مؤلفه‌های اقتصادی، اجتماعی، فناوری، زیست‌محیطی و قانونی مرتباً در حال تغییر هستند که همه این عوامل بر روی شایستگی‌ها و قابلیت‌هایی که حسابداران رسمی باید از آن برخوردار باشند مؤثر خواهند بود و این چنین شده است که اکنون آزمون فعلی حسابدار رسمی در بسیاری از مواقع مورد انتقاد اعضای حرفه‌ای حسابداری در ایران بوده و کاملاً واضح است که رویه‌های فعلی تعیین صلاحیت حسابداران رسمی نمی‌تواند به‌تنهایی از عهده تعیین صلاحیت و شایستگی‌های حسابداران متناسب با تغییرات سریع محیطی برآیند. در نتیجه برای اینکه آزمون حسابدار رسمی از الزامات و تغییرات فضای واقعی کسب‌وکارها عقب نماند، به تحولات پیوسته نیاز دارد. چندین سال است که آزمون حسابدار رسمی در ایران تغییرات قابل توجهی نداشته است و در طی سال‌های اخیر کاملاً به‌صورت یکسان برگزار

شده و نیازهای روز جامعه و حرفه در آن پوشش داده نشده است، این در حالی است که این فرآیند در بسیاری از کشورها مکرراً مورد بازنگری قرار گرفته و الزامات جدید به سرعت در آزمون لحاظ می‌گردد. علاوه بر چالش‌هایی که در تعیین صلاحیت حسابداران رسمی وجود دارد. در طی سال‌های اخیر انتشار پرسش‌های امتحانی که همچون سنوات قبل، فاقد پاسخ پرسش‌های تشریحی نیز بوده، نگرانی داوطلبان و دلسوزان حرفه حسابرسی کشور را دوچندان کرده است و روش غیرعلمی آزمون باعث شده که تداوم فعالیت کیفی مؤسسات حسابرسی با چالش مهمی روبه‌رو شود. نکته قابل توجه دیگر این است که برخی کشورها، از این آزمون به عنوان مانعی برای رشد داوطلبان استفاده نکرده و شاهد برگزاری حتی تا چهار بار آزمون انتخاب حسابداران رسمی در آمریکا و انگلستان هستیم، ولی در ایران اصرار بر انجام یک‌بار آزمون در سال آن‌هم با پیش‌بینی تعداد کمی داوطلب به عنوان قبولی، جای تأمل دارد. از همین رو بررسی ابعاد مختلف آزمون حسابدار رسمی اعم از نقاط قوت و ضعف از نگاه خود داوطلبان می‌تواند در بهبود فرایند آزمون حسابدار رسمی کمک‌رسان باشد. ماهیت مسئله پژوهش به گونه‌ای بود که بهترین روش برای اجرای آن روش کیفی پدیدارشناسی تجارب زیسته است که در ادبیات حسابداری به ندرت مورد استفاده قرار گرفته است. کاربرد روش پدیدارشناسی به پژوهشگران کمک می‌کند تا فارغ از محاسبات آماری به مطالعه عمیق پدیده‌ها بپردازند.

در مجموع می‌توان گفت پژوهش حاضر از نخستین مطالعات داخلی است که به بررسی ابعاد مختلف آزمون حسابدار رسمی در ایران می‌پردازد، به گونه‌ای که ابعاد اصلی آزمون حسابدار رسمی در قالب محدودیت‌های داوطلبان، مشکلات فنی و ساختاری آزمون، نقاط قوت و راهکارهای بهبود کیفیت آزمون حسابدار رسمی پردازش و در قالب مضامین اصلی پژوهش معرفی شده است. از نگاه داوطلبان خصوصاً آن‌هایی که در آزمون قبول نشده‌اند، چالش‌ها و نقاط ضعف متعددی از نحوه آماده‌سازی برای آزمون تا فرآیند برگزاری و اعطای مدرک حسابدار رسمی وجود دارد، برخی از این چالش‌ها و محدودیت به ویژگی‌های شخصی خود داوطلب از قبیل مشکلات خانوادگی، زمان تخصیص داده‌شده

برای مطالعه و تهیه منابع آموزش مربوط می‌شود که با پژوهش‌های Herrero (2015) و Nagle et al. (2018) همسو می‌باشد، علاوه بر این فاصله بین فارغ‌التحصیلی از دانشگاه و زمان شرکت در آزمون باید به حداقل برسد که برخی پژوهشگران از قبیل Coccozza (2005) و Franklin (2017) نیز بر آن تأکید دارند. همچنین چالش‌های فنی از جمله میزان سختی سؤالات و زمان آزمون نیز مدنظر مشارکت‌کنندگان پژوهش است که با نتایج مطالعات Trinkle et al. (2016) و Cardona et al. (2021) مطابقت دارد.

علیرغم وجود مفروضات غنی و بنیادی در راهبرد پدیدارشناسی تفسیری و ارائه یک چارچوب جامع‌الجوانب از ارزیابی آزمون حسابداری رسمی، به دلیل ناهمگن و نامتجانس بودن زمینه‌های موضوعی آن و انباشت تجربی بسیار اندک در این حوزه، پیشنهاد می‌گردد که پژوهش‌های آتی با بهره‌گیری از سایر روش‌ها بر غنای ادبیات این حوزه بیافزایند. محدودیت‌هایی همچون عدم امکان به‌کارگیری آزمون‌های آماری و کمی و عدم وجود توافق حول آزمون حسابداری رسمی نه تنها نقطه ضعف این پژوهش نیست، بلکه فرصتی برای انجام پژوهش‌ها و مطالعات گسترده در این حوزه است. در نتیجه پژوهش‌های آتی باید (۱) شفاف‌دهنده چالش‌ها و محدودیت‌های آزمون، (۲) شتاب‌دهنده نقاط قوت آزمون و (۳) تسریع‌دهنده راهکارهای بهبود فرایند آزمون حسابداری رسمی باشند.

بر اساس یافته‌های حاصل از تحلیل مصاحبه‌ها، پیشنهادهای کاربردی پژوهش به هیئت تشخیص صلاحیت حسابداران رسمی، جامعه حسابداران رسمی ایران و سایر نهادهای سیاست‌گذار به شرح زیر می‌باشد:

۱- پیشنهاد می‌شود مجموعه سؤالات مرتبط با مهارت‌های استعدادی از قبیل مهارت درک مطلب، مهارت استدلالی، مهارت کلامی و سؤالات مرتبط با مهارت‌های رایانه‌ای از قبیل مهارت استفاده از رایانه و اکسل نیز به مفاد آزمون اضافه گردند، علاوه بر این، سؤالات باید به گونه‌ای طراحی شوند که تنها داوطلبان دارای تجربه کاری کافی (کار عملی مفید) و دارای مطالعات بسیار وسیع و عمیق (نه حفظی) در موضوعات قادر به پاسخگویی باشند.

۲- با توجه به مضمون ماهیت آزمون پیشنهاد می‌شود برای ارزیابی بهتر دانش داوطلبان از تمام موضوعات تا حد امکان سؤال طرح شود و صرفاً محدود به چند استاندارد یا چند بخش خاص نباشد تا اطمینان حاصل گردد که داوطلب، کلیه مطالب هر بخش آزمون را به دقت مطالعه کرده و به تمام نکات آن آگاهی و تسلط کامل دارد.

۳- کمبود منابع آموزشی در راستای مطالعه و کمبود منابع مرتبط با پرسش‌های چهار گزینه‌ای مورد تأکید اکثریت مشارکت کنندگان بود. در این زمینه لازم است جامعه حسابداران رسمی به تفکیک سرفصل‌ها، همکاری‌های مؤثری با اعضای هیئت‌علمی که خود به‌عنوان حسابدار رسمی فعالیت دارند، ترتیب دهد. خروجی این همکاری‌ها باید کتب آموزشی و سؤالی هماهنگ با سرفصل‌های آزمون خصوصاً در ارتباط با دروس حسابداری و حسابرسی باشد.

۴- پیشنهاد می‌شود کمیته تخصصی متشکل از اعضای حرفه‌ای و آکادمیک قبل از توزیع و انتشار سؤالات آزمون حسابدار رسمی، صحیح بودن سؤالات آزمون را بررسی نمایند. در این صورت می‌توان از طرح سؤالات مبهم با چندین جواب یا بدون جواب اجتناب کرد. همچنین این موضوع می‌تواند از ایجاد فشار روانی مضاعف به داوطلبان خودداری کرده و سطح کیفی آزمون را ارتقا بخشد.

۵- در مورد سؤالات آزمون، هیچ دستورالعمل و رویه خاصی به طراحان سؤال آزمون برای رعایت حداقل استانداردها ابلاغ نشده است و در نتیجه این رفتار، پرسش‌های هر دوره امتحانی با یک نوع بدعت و شاکله خاص طراحی شده و داوطلبان را شگفت‌زده می‌کند. لذا بهتر است رویه خاصی در این زمینه طراحی گردد.

۶- پیشنهاد می‌شود که سالانه بعد از اتمام آزمون، نتایج نظرسنجی از متقاضیان در ارتباط با ابعاد مختلف آزمون خصوصاً بخش محتوای سؤالات، جهت ایجاد بازخورد و بهبود محتوای آن در سال‌های آتی در اختیار طراحان سؤال قرار گیرد.

محدودیت پژوهش این است در مصاحبه‌های انجام‌شده، ممکن است کد یا کدهای دیگری نیز وجود داشته باشند که از دید پژوهشگر نادیده گرفته شده باشند و از طرفی هم

ممکن است اظهاراتی در ذهن مشارکت کنندگان باقی مانده باشد که از آنها سؤال نشده باشد. همچنین مشارکت کنندگان پژوهش حاضر از لحاظ فراوانی محدود هستند و بنابراین نتایج ممکن است از لحاظ تعمیم پذیری دارای محدودیت باشد؛ بنابراین، این احتمال وجود دارد که با تغییر نمونه آماری، مؤلفه‌های جدیدی شناسایی شده یا رتبه‌بندی آنها تغییر کند. در نهایت اینکه روش پدیدارشناسی از جمله روش‌های کیفی می‌باشد که با توجه به ماهیت روش امکان اجرای آزمون‌های کمی و آماری غیرممکن و در برخی موارد محدود می‌باشد.

تعارض منافع

تعارض منافع نداریم.

ORCID

Sajad Naghdi

Roghayye Jeddi

<https://orcid.org/0009-0007-1892-6484>

<https://orcid.org/0009-0007-1892-6484>

منابع

باباجانی، جعفر، ثقفی، علی، قربانی زاده، وجه... و رستگار مقدم، هیوا. (۱۴۰۰). اعتبارسنجی مدل سه‌بعدی آموزش صلاحیت‌های اخلاقی در رشته حسابداری، *مطالعات تجربی حسابداری مالی*، ۱۸(۷۰)، ۱-۲۵.

باقرآبادی، محمد، تاری وردی، یداله، حقیقت، مهدی، خادم، حمید، دوانی، غلامحسین، شمس احمدی، منصور، غلامرضایی، محسن، مرادزاده فرد، مهدی، مصدر، علی، محجوب، دانیال و نوروزیگی، ابراهیم. (۱۳۹۹، ۱۲ اسفند). بازی با اعصاب و روان متقاضیان شغل حسابداری رسمی، *روزنامه جهان صنعت*، برگرفته از <https://jahanesanat.ir/?p=162478>.

پروری، پیمان. (۱۳۹۸). خوانشی نو از روش پدیدارشناسی؛ بنیان‌های فلسفی، رویکردها و چارچوب اجرای تحقیق پدیدارشناسی، *مطالعات جامعه‌شناسی*، ۱۲(۴۴)، ۸۷-۱۰۶.

دلاور، علی. (۱۳۸۹). روش‌شناسی کیفی. *فصلنامه علمی راهبرد*، ۱۸(۱)، ۳۰۷-۳۲۹.

ستایش، محمدحسین، رضائیان زاده، زهرا. (۱۴۰۲). شناسایی و رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر نوآوری در حسابداری، *مطالعات تجربی حسابداری مالی*، ۲۰(۷۸)، ۱-۲۷.

شلیله، مهدی. (۱۳۹۷). شایستگی‌های حرفه‌ای؛ با شرایط مطلوب فاصله داریم؛ گفتگو با آقای مهدی شلیله عضو هیئت تشخیص صلاحیت، *جامعه حسابداران رسمی ایران، حسابرس*، ۹۹، ۵.

طالاری، شهلا، بهزادیان، فتاح، صفری گرایلی، مهدی و ساعدی، رحمان. (۱۴۰۲). ارائه مدل بهزیستی روان‌شناختی حسابرسان و ارزیابی مضامین شناسایی‌شده در حرفه حسابرسی، *مطالعات تجربی حسابداری مالی*، ۲۰(۷۸)، ۱-۳۱.

عابدی، حیدرعلی. (۱۳۸۹). کاربرد روش تحقیق پدیدارشناسی در علوم بالینی، *فصلنامه علمی راهبرد*، ۱۸(۱)، ۲۰۷-۲۲۴.

معنوی مقدم، امیرهادی؛ قائمی، محمدحسین و مهام، کیهان. (۱۴۰۰). تحلیل محتوای آزمون برگزار شده توسط هیئت تشخیص صلاحیت حسابداران رسمی وزارت امور اقتصادی و دارایی؛ سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۹۸، *مجله حسابداری دولتی*، ۸(۱)، ۱۱۵-۱۳۸.

معنوی مقدم، امیرهادی؛ قائمی، محمدحسین و مهام، کیهان. (۱۴۰۱). آسیب‌شناسی فرایند تعیین

صلاحیت حسابداران رسمی در ایران، حسابدار رسمی، ۶۰، ۱۷-۲۵.
مهام، کیهان، سلامی، غلام حسین و نوروزیگی، ابراهیم. (۱۳۹۷). میزگرد شایستگی های حرفه ای
برای ورود و باقی ماندن در حرفه، حسابرس، ۹۹، ۳۶-۴۶.

References

- Abrugar, V. (2009). The Accountancy Profession in the Philippines and the Philippines Institute of Certified Public Accountants (PICPA). *Accountants' Journal*, 44, 12-17.
- Adler, R., & Stringer, C. (2018). Practitioner mentoring of undergraduate accounting students: helping prepare students to become accounting professionals. *Accounting & Finance*, 58(4), 939-963.
- American Institute of Certified Public Accountants (AICPA). (2019). *Trends in the supply of accounting graduates and the demand for public accounting recruits*. Ewing, NJ: AICPA.
- American Institute of Certified Public Accountants (AICPA). (2015). *Exposure Draft: Maintaining the Relevance of the Uniform CPA Examination*. Available at: www.aicpa.org, 1-107.
- Bline, D., Perreault, S., & Zheng, X. (2016). Do Accounting Faculty Characteristics Impact CPA Exam Performance? An Investigation of Nearly 700,000 Examinations. *Issues in Accounting Education*, 31(3), 291-300.
- Brahmasrene, T., & Whitten, D. (2001). Assessing Success on the Uniform CPA Exam: A Logit Approach. *Journal of Education for Business*, 77(1), 45-50.
- Bunker, R., & Harris, D. (2014). Online accounting degrees: An empirical investigation of CPA exam success rates. *Journal of Business and Accounting*, 7(1), 86-93.
- Charron, K., & Lowe, D.J. (2009). Becoming a CPA: Evidence from Recent Graduate. *The Accounting Educators' Journal*, XIX, 143-160.
- Cardona, R.J., Castro-González, K.C., Ríos-Figueroa, C.B. & Vega-Vilca, J.C. (2021). Perceptions of Challenges on the CPA Exam: Evidence from Puerto Rico, *Advances in Accounting Education: Teaching and Curriculum Innovations (Advances in Accounting Education)*, 25, 177-197.
- Cocozza, C.R. (2005). With CPA Exam, Perfect Makes the Practice. *Pennsylvania CPA Journal*, 76(2), 1-2.
- Decker, M. (2017). The Evolution of the CPA Exam. *Pennsylvania CPA Journal*. Retrieved from <https://www.picpa.org/articles/picpa-news/2017/08/31/the-evolution-of-the-cpa-exam>.
- Franklin, M. A., Lepak, G. M., & Myers, J. K. (2017). An Examination of

- Age and Gender Impact on CPA Examination Pass Rates. *Proceedings of the American Society of Business & Behavioral Sciences*, 24, 207-216
- Freeman, M.S. (2018). The CPA Exam is Changing: Are the Professors Ready?. *The Accounting Educators' Journal*, 28, 1-32.
- Keshavarz-Ghorabae, M., Amiri, M., Zavadskas, E.K., Turskis, Z., & Antucheviciene, J. (2018). An Extended Step-Wise Weight Assessment Ratio Analysis with Symmetric Interval Type-2 Fuzzy Sets for Determining the Subjective Weights of Criteria in Multi-Criteria Decision-Making Problems. *Symmetry*, 10(4), 1-15.
- Giorgi, A. (1975). An application of phenomenological method in psychology. *Duquesne Studies in Phenomenological Psychology*, 2, 82-103.
- Espahbodi, A., White, G.T., Espahbodi, L., Espahbodi, R., & Walker, R. (2023). CPA Exam Performance and Environmental and Other Opportunity Factors. *Journal of Accounting Education*, 64-1-49.
- Flasher, R., Didia, L., & Skomra, J. (2023). Leave it in! Analyzing the responses to a proposal to remove governmental accounting from the certified public accountant examination. *Journal of Public Budgeting, Accounting and Financial Management*. (Accepted/In press) <https://doi.org/10.1108/JPBAFM-09-2022-0148>
- Hairston, S., Harter, C., & McKay, B. (2020). Bridging the CPA Exam Gap: Do Internships Matter?. *American Journal of Business Education*, 13(1), 9-18.
- Herrero, C. C. (2015). Influence of selected factors on CPA licensure examination results. *International Letters of Social and Humanistic Sciences*, 64, 87-93.
- Johnson, N. (2020) CPA Exam: Correlative Study of Preparation Activities and Exam Results, *The North American Accounting Studies*, 3(1), 41-59.
- Johnson, G. (2003). Computerized CPA exam only months away. *Journal of Accountancy*, (September), 11-12.
- Langdrige, D. (2007). *Phenomenological Psychology: Theory, Research and Method*. Harlow: The Open University.
- Melican, G.J., Breithaupt, K., & Zhang, Y. (2009). *Designing and Implementing a Multistage Adaptive Test: The Uniform CPA Exam*. In: van der Linden, W., Glas, C. (eds) *Elements of Adaptive Testing. Statistics for Social and Behavioral Sciences*. Springer, New York, NY.
- Morgan, J. (2015). Online versus face-to-face: A comparison of CPA exam outcomes across matched institutions, *Journal of Education for Business*, 90(8), 420-426.

- Morgan, J., Bergin, J. & Sallee, L. (2012). Three Types of Business School Accreditation and their Relationships to CPA Exam Scores of Graduates, *Advances in Business Research*, 3(1), 25-35.
- Myers, J., Franklin, M., Lepak, G., & Graham, J. (2018). The impact of gender and cognitive information processing models on CPA exam pass rates: A call for research, *Journal of Business and Educational Leadership*, 7(1), 59-71.
- Nagle, B.M., Menk, B.K., & Rau, S.E. (2018). Which accounting program characteristics contribute to CPA exam success? A study of institutional factors and graduate education. *Journal of Accounting Education*, 45,20-31.
- O'Callaghan, S., Elson, R.J., Walker, J.P., Rao, A. & Rechtman, Y. (2010). Help Staff Pass the CPA Exam. *The CPA Journal*, February, 62-64.
- Snyder, A. (2004). Tips on preparing employees for the new CPA exam. *Journal of Accountancy*, (March), 11-12.
- Udeh, I.A. (2022). Factors That Influence a Private Institution Student's Plan to Sit for the CPA Exam Soon after Graduation", Calderon, T.G. (Ed.) *Advances in Accounting Education: Teaching and Curriculum Innovations*, *Advances in Accounting Education*, 26, 33-54.
- Trinkle, B. S., Scheiner, J., Baldwin, A. A., & Krull, G. (2016). Gender and Other Determinants of CPA Exam Success: A Survival Analysis. *The Accounting Educators Journal*, 26(1).
- Weidman, A. (2009). Failing the Exam No More! Support for CPA Candidates Breaks Down Barriers to Success. Pennsylvania, *CPA Journal*, 80(2), 1-3.
- Yeaton, K. (2020). The CPA (Exam) Evolution. *CPA Journal*, 90/91(12/1), 6-9.

References [In Persian]

- Abedi, A. (2010). Applying Phenomenological Method of Research in Clinical Sciences. *Rahbord*, 18(1), 207-224. [In Persian]
- Babajani, J., Saghafi, A., Gorbaizadeh, V., & Rastegar Moghadam, H. (2021). Validating Three-dimensional Model of Ethical Competencies' Education in Accounting Program. *Empirical Studies in Financial Accounting*, 18(70), 1-25. [In Persian]
- Bagharabadi, M., Tariverdi, Y., Haghghat, M., Khadem, H., Davani, Gh., Shamsahmadi, M., Gholamrezaei, M., Moradzadefard, M., Masdar, A., Mahjoub, D., & Noroozbeigi, I. (2021, March 1). *Playing with the nerves of applicants for official accounting jobs*, Jahane Sanat newspaper, <https://jahanesanat.ir/?p=162478>. [In Persian]
- Delavar, A. (2010). Qualitative methodology. *Rahbord*, 19(54), 307-329. [In Persian]

Persian]

- Maham, K., Salami, Gh., & Noroozbeigi, I. (2017). Roundtable on professional competencies for entering and remaining in the profession, *Hesabras*, 99, 36-46. [In Persian]
- Manavi Moghadam, A., Ghaemi, M. H., & Maham, K. (2021). Content Analysis of the Exam Held by the Certification Board of CPAs of the Ministry of Economic Affairs and Finance; The Years 2002 to 2019. *Governmental Accounting*, 8(1), 115-138. [In Persian]
- Manavi Moghadam, A., Ghaemi, M. H., & Maham, K. (2022). Pathology of the process of determining the qualification of CPA in Iran, *Hesabdar Rasmi*, 60, 17-25. [In Persian]
- Parvari, P. (2019). The transition from philosophy to methodology, a new reading of the phenomenology method: the foundation of philosophical approaches and implementation steps. *Sociological studies*, 12(44), 87-106. [In Persian]
- Setayesh, M. H., & Rezaeianzadeh, Z. (2023). Identification and Ranking of Factors Affecting Innovation in Accounting, *Empirical Studies in Financial Accounting*, 20(78), 1-27. [In Persian]
- Shaileh, M. (2017). professional qualifications; We are far from ideal conditions; A conversation with Mr. Mehdi Shaleleh, a member of the Qualification Board, Iran's Chartered Accountants Society, *Hesabras*, 5, 99. [In Persian]
- Talari, S., Behzadian, F., Safari Gerayli, M., & Saedi, R. (2023). Presenting a Model of Auditors' Psychological Well-being and Evaluating Identified Themes in the Auditing Profession. *Empirical Studies in Financial Accounting*, 20(78), 1-31. [In Persian]

استناد به این مقاله: نقدی، سجاد، جدی، رقیه. (۱۴۰۲). کاوشی پدیدارشناسانه از تجارب زیسته داوطلبان از

شرکت در آزمون حسابدار رسمی، مطالعات تجربی حسابداری مالی، ۲۰(۷۹)، ۲۰۵-۲۴۳.

DOI: 10.22054/qjma.2023.76235.2505

Empirical Studies in Financial Accounting is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

